

якість державного управління, побудованого на економічних дослідженнях та політичному аналізі, з використанням економічної моделі як інструменту оцінки на макrorівні діяльності державного сектору. Інформування стає частиною процесу отримання результатів і надає можливість заінтересованим сторонам зрозуміти та знайти консенсус відносно цілей, які мають бути досягнуті стратегічними методами.

У випадку впровадження у процес розроблення, реалізації та звітування системи моніторингу і оцінювання буде відбуватися певне розширення функції відповідних урядових органів в частині збору та оброблення даних та надання інформації для прийняття управлінських рішень, а також оприлюднення інформації, з урахуванням цілей країни, які представлені в стратегічних та програмних документах розвитку. При цьому громадянське суспільство зможе бачити результати політики Уряду і оцінити його ефективність.

Така моніторингова система стане своєрідним «барометром» оцінки якості управління на усіх рівнях виконавчої влади і зможе регулюватися узагальненим методом, починаючи з індикаторів розвитку та стратегічного планування і завершуючи впровадженням контролю на етапах виконання та періодичної і системної оцінки. Тільки у такому випадку ефективність і дієвість політик, програм, проектів буде оцінена всебічно та послідовно і у відповідних рекомендаціях будуть міститися дієві пропозиції щодо змін як безпосередньо політик, програм, проектів, так і окремих їх частин.

Моніторингова система повинна враховувати конкретні характеристики політик, програм, проектів, а з іншого боку – має відповідати єдиним стандартам, методологіям і процедурам. Зазначені стандарти повинні містити такі складові, як частота проведення оцінки та моніторингу, критерії, відповідно до яких проводяться дослідження, консультації тощо. Важливим є те, що завдання зі встановлення мінімальних оціночних стандартів, розроблення стандартних системних рішень і механізмів, система поширення інформації, управління та контроль над системою оцінки має бути покладено на відповідні органи виконавчої влади а також – незалежні інституції.

Всебічність системи МіО є суттєвим в контексті стабільного та ефективного управління за результатами, оскільки надає можливість оцінити ефективність програм, які фінансуються з державного бюджету. Оцінка (як внутрішня, так і зовнішня) проводиться так, щоб дослідити виконання окремих політик, програм, проектів і забезпечити належну основу для:

– кращого розуміння головних (стратегічних) завдань політики/программ/проектів та формування відповідної бази даних;

– забезпечення прийняття рішень на основі отриманої інформації;

– покращення координації між заінтересованими органами влади;

– обґрунтування пропозицій під час підготовки, впровадження та оцінки політик, програм, проектів.

Значимі державні ППП зазвичай оцінюються з використанням підходу, заснованого на стандартному моніторингу DAC/EU і планах оцінки із відповідними ключовими критеріями, що поліпшує проекти і впровадження ППП в загальному контексті звітності і концентрації на результатах.

Оскільки вищезазначені аналізи також можуть застосовуватись в сьогоденній практиці державного управління в Україні, вони є обґрунтуванням для нового проекту поширення системи МіО для підвищення ефективності реалізації державних програм. Це є обґрунтуванням для необхідної невідкладної технічної допомоги Міністерству економіки України.

Посилання:

1. Парижская Декларация по повышению эффективности внешней помощи Приверженность, Гармонизация, Согласование, Результаты и взаимная подотчетность / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.oecd.org/dataoecd/36/63/35023545.pdf>

УДК 330.34

ХАРЧЕНКО В.П.,

проректор НАУ з наукової роботи,
д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки
України, лауреат Державної премії України
в галузі науки і техніки

ІННОВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СТРАТЕГІЙ

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі забезпечення інноваційного підґрунтя економічного прориву національної економіки у аерокосмічній галузі. На конкретних прикладах продемонстровано потенціал окремо взятого вищого навчального закладу, НАУ, здатного створювати та впроваджувати нові технології.*

Ключові слова: інноваційні технології, аерокосмічна галузь, безпілотний літальний апарат (БПЛА), мультиплікаційний економічний ефект.

***Annotation.** The article is devoted to the problem of providing innovative foundation of economic breakthrough of national economy in the aerospace industry. In specific examples the potential of an individual university, such as NAU, which is able to create and implement new technologies, is demonstrated.*

Keywords: innovative technologies, aerospace, Unmanned Aerial Vehicle (UAV), multiplier economic effect.

Національна економіка завжди справляє вплив на глобальний поступ, надто якщо вона пропонує людству проривні інноваційні технології, які виконують функцію локомотива світового розвитку, інтегрують, згуртовують держави довкола вирішення глобальних проблем. Зворотним ефектом такого впливу є зміцнення її власних позицій у світовому економічному середовищі, формування новітньої економічної структури, зростання добробуту населення та, найголовніше, паритетне входження до глобального економічного простору.

Інноваційні відкриття за своєю економічною суттю забезпечують присутність країни на світових ринках та монополні переваги на локальних, що тягне за собою кумулятивне зростання експортного потенціалу зокрема і обсягів національного виробництва загалом. Українська економіка, яка у недалекому минулому посідала одне з перших місць у світі за науково-технологічним потенціалом, нині має обмежену кількість інноваційних програм, що базуються на фундаментальних дослідженнях та дотуються державою. Тим часом попит на інноваційні технології у світі зростають, особливо у галузі пошуку ресурсів, моніторингу і оптимізації їхнього використання, попередження техногенних катастроф, маркшейдерства тощо. Бо новітня історія людства стає схожою все більше на реєстр прорахунків, недоліків, технологічних помилок і невірних прогнозування планетарного масштабу.

Вирішенню технологічних проблем у глобальних масштабах, перш за все у технологічній галузі, великою мірою допомагають новітні космічні технології. Людству потрібна система дистанційного зондування Землі. Така система повинна бути комплексною, багаторівневою, та окрім космічного сегменту, включати ще й авіаційний. Мова йде насамперед про безпілотні літальні апарати, які можуть доповнювати та розширювати можливості супутника. Використовуючи переваги такої багаторівневої системи, можна отримувати дійсно об'єктивну інформацію і вести постійний моніторинг нашої території. Зокрема, сфери використання "безпілотників" досить широкі – від прогнозування надзвичайних ситуацій, контролю державних кордонів, моніторингу дорожньої обстановки до проведення атмосферних і метеоспостережень, запобігання несанкціонованим вирубкам лісу та браконьєрству в національних парках і заповідниках. Їх можна використовувати для оперативного або цілодобового моніторингу стану технологічних об'єктів, автомобільних і залізничних доріг, аеропортів і морських портів, трубопроводів. Безпілотники коштують на порядок менше, ніж звичайні літаки, проте мають таку ж, або й більшу ефективність.

Фахівці Національного авіаційного університету успішно реалізують оригінальну програму втілення авіаційного моніторингу – БПЛА надлегкого класу, а також безпілотні літальні апарати середнього та великого класу.

У ході реалізації програми БПЛА розробники університету прийняли до виконання наступні постулати: обов'язковою умовою експлуатації БПЛА повинна бути відсутність аеродромів або наземних майданчиків із спеціально підготовленою інфраструктурою. Комплекс повинен бути автономним і готовим для використання при високих швидкостях вітру (до 10 м/с), при широкому діапазоні температур (від мінус 20 до плюс 40 градусів) і вологості повітря (98%).

Безпілотний літальний апарат повинен бути обладнаний телевізійною або фотоапаратурою спостереження (для її доставки в заданий район і повернення до місця посадки відповідно до заданого маршруту). Обов'язково наявність інтегрованої інерціально-супутникової навігаційної системи, що дозволяє апарату з високою точністю фіксувати споруди, різні транспортні засоби, а також групи і окремих людей, необхідною є також реалізація автоматичного режиму польоту.

Особливістю "безпілотників", створених в університеті, є "галузєва індустріальна свобода". Виробництво, монтаж та налагодження виробу не вимагає дорогого оснащення, що використовується зазвичай в авіаційній галузі. При цьому повністю гарантується повномасштабне використання сучасних технологій.

Розробники також гарантують, що всі літальні апарати матимуть "зелений пропуск". Акустична дія силових установок БПЛА на навколишнє середовище буде мінімальною. Розрахунки відносно оптимізації акустичної дії виконані в Інституті екологічної безпеки НАУ, а "аеродинамічної якості" – в Аерокосмічному інституті.

В основу базисного концептуального підходу при створенні БПЛА вчені університету закладають принцип "розчинення у природі". Агресивна обтічність, реактивні силові установки, застосування для обшивки матеріалів, що мають яскраво виражені і технологічно направлені властивості та невластиві живій природі – не використовуються при створенні "безпілотників".

Йде робота над впровадженням у виробництво композитних матеріалів та створенням електричної силових установок для вітчизняного БПЛА, які зможуть забезпечити у польоті дуже малу оптичну, акустичну та радіолокаційну помітність.

Попит на такі літаки дуже високий і потенційними ринками, де ще залишились незаповненими відповідні моніторингові і пошукові ніші, є ринки Азії та Африки, що відкриває величезні можливості для нарощування вітчизняного експортного потенціалу. Слід також зазначити, що «безпілотники» такого класу, такої вартості і таких можливостей, які розробляються в НАУ, користуються невичерпним попитом і на внутрішньому ринку, і на ринках інших розвинених країн.

У Національному авіаційному університеті також розробляються перспективні комплексні супутні програми:

1. Проекти з використанням безпілотних багатоцільових систем.
2. Конструкція безпілотних систем:
  - наземне устаткування для безпілотних систем;

- конструкційні матеріали для безпілотних систем;
  - надійність і безпека при експлуатації безпілотних систем.
3. Системи управління - експлуатація - силові установки - тренажери:
- автоматичні системи управління;
  - бортове пілотажно-навігаційне устаткування;
  - комплекси спостереження і контролю польотів безпілотних систем;
  - комплекси управління і зв'язку для забезпечення експлуатації безпілотних систем;
  - супутникові навігаційні системи ГЛОНАСС, GPS, Galileo;
  - силові установки для безпілотних систем;
  - тренажери і системи комп'ютерного моделювання та імітації польотів безпілотних систем для підготовки операторів і технічного персоналу.

4. Устаткування, що розміщується на безпілотних системах для виконання наступних видів робіт: геологорозвідка, метеорологічне спостереження, дистанційна діагностика об'єктів, охорона об'єктів, включаючи виявлення загроз та їх ідентифікацію, виробничо-екологічний моніторинг, цифрова картографія, системи обробки інформації, отриманої з використанням безпілотних систем, та захист каналів передачі даних.

5. Нормативно-методичне і організаційне забезпечення:

- нормативно-правова база створення і використання безпілотних систем;
- комерціалізація використання безпілотних систем;
- техніко-економічна оцінка використання безпілотних систем;
- сертифікація безпілотних систем.

Фахівці університету вважають надзвичайно перспективною розробку комплексу ЛАРБА (літальний аварійно-рятувальний безпілотний апарат).

Також є перспективним використання БПЛА для розв'язання інтернаціональних задач щодо забезпечення безпеки об'єктів та людей від загроз тероризму.

Новітні технології, покладені в основу цих розробок, здатні забезпечити стійкий мультиплікаційний економічний ефект та вивести Україну на світові ринки. Причому, конкурентоспроможність цієї продукції забезпечується не низькими витратами, чи за рахунок цінового демпінгування – в її основі лежать монопольні інноваційні переваги, що формують базу інноваційного економічного прориву.

УДК 339.9 (045)

ПАХОМОВ Ю.М.,
академік НАН України,
директор Інституту світової економіки і
міжнародних відносин НАН України

ЦІННІСНІ АСПЕКТИ СУВЕРЕННОСТІ: УКРАЇНА І СВІТ

***Анотація.** У статті представлено дослідження механізмів трансформації національного суверенітету. Розглянуто проблеми реалізації суверенітету в Україні в умовах технологічної відсталості та майнової диференціації. Обґрунтовано ризики неоліберальної ідеології для України.*

Ключові слова: суверенність, глобалізація, технологічний уклад, високі технології, лібералізм, демократія.

***Annotation.** The article presents a study of transformation mechanisms of national sovereignty. The problems of Ukraine's sovereignty in conditions of technological backwardness and property differentiation are examined. The risks of neoliberal ideology for Ukraine are proved.*

Keywords: sovereignty, globalization, technological way, high technology, liberalism, democracy.

Почну з того, – і це важливо для сприйняття змісту мого розділу, – що суверенітет країни, – це не тільки її міць і незалежність, і не тільки система ефективних інститутів. Суверенітет, – це ще й сприйняття народом ідеї суверенітету, та практики «державницького суверенітету». Слід також враховувати, що на якість суверенітету впливають безліч факторів та процесів; і не меншою, а інколи і більшою, є залежність стану суверенності від духовного здоров'я нації; та її довіри до владної політики і стратегії.

Наш час – це період радикальних змін у формах життєдіяльності народів світу, в тому числі і змін феномену суверенітету. Вестфальська система, що заклала основи державного суверенітету, тріщить по всіх швах. Традиційний суверенітет не лише поступово розмивається, але й руйнується, втрачаючи здатність відповідати на виклики сучасності та вирішувати нагальні проблеми людської спільноти.

Однак той вакуум влади, що утворюється внаслідок розмивання традиційного суверенітету, неминуче заповнюється новими політичними та економічними процесами. Тому наше дослідницьке завдання полягає у визначенні рефлексій і механізмів трансформації національного суверенітету.